

جمهوری اسلامی افغانستان
وزارت معارف
ریاست دارالانشای شورای علمی

پالیسی صحت مکاتب

(۱۳۹۸ - ۱۴۰۸)

فهرست مطالب

پیام وزارت معارف	۲
۱. مقدمه/پس منظر	۳
۲. اهداف پالیسی	۵
۳. زمینه پالیسی	۵
۴. شرح پالیسی	۶
جهت ها/بخش های پالیسی	۶
۴,۱. خدمات صحی	۷
۴,۱,۱. خدمات وقایوی	۷
۴,۱,۲. رجعت دهی به مراقبت های صحی	۷
۴,۱,۳. خدمات معالجوی	۷
۴,۲. تغذیه	۷
۴,۳. محیط صحی مکتب با خدمات آب، نظافت و حفظالصحه	۸
۴,۴. تعلیمات صحی	۹
۴,۵. ورزش (تربیت بدنی)	۹
۴,۶. خدمات مشوره دهی روانی و اجتماعی	۱۰
۴,۷. ذیدخل ساختن خانواده ها و جامعه	۱۰
۴,۸. حکومت داری و انکشاف نهادی	۱۱
۵. منابع و مآخذ	۱۲

پیام وزارت معارف

صحت مکاتب یک موضوع خیلی مهم است؛ زیرا جسم و دماغ صحتمند دو بخش عمده زندگی موثر را تشکیل می‌دهد. اگر شاگردان و کارمندان مکاتب از لحاظ فیزیکی، ذهنی و اجتماعی صحتمند نباشند، هدف اولیه مکاتب حاصل شده نمی‌تواند. بهترین عملکردهای یک تعداد کشورها (مثلاً ایالات متحده آمریکا، اندونیزیا، هندوستان و پاکستان) نشان می‌دهد که سهم فعال مکاتب در قسمت ارتقای صحت، نقش کلیدی را در قسمت یقینی ساختن سلوک صحی بین اطفال و جوانان جوامع ایفا می‌نماید.

محیط صحی مکتب یک شرط مقدماتی برای یقینی ساختن فراهم نمودن یک مکان ایده‌آل آموزشی جهت انکشاف ادراکی، اجتماعی و عاطفی اطفال می‌باشد. همچنان، خوردن غذاهای صحی و فعالیت منظم فیزیکی، علاوه بر سلامتی و انکشاف ذهنی و جسمی اطفال، برای رسیدن آنها به بلندترین سطح علمی نیز مهم است.

متأسفانه، برنامه فعلی ما در قسمت صحت مکاتب، پاسخگو به همه نیازمندی‌های صحی و سلامتی شاگردان نیست، پس ما نیاز داشتیم تا یک سند پالیسی جامع را تهیه نماییم که همه جوانب و پروژه‌های برنامه صحت مکاتب را تحت پوشش قرار دهد. روی همین ملحوظ، پالیسی صحت مکاتب را که از طرف معینیت تعلیمات عمومی به همکاری اعضای گروپ تخنیکی متشکل از نمایندگان وزارت‌های معارف، صحت عامه، احیا و انکشاف دهات، سایر وزارت‌های ذی‌دخل، شرکای انکشافی، نهادهای جامعه مدنی و شرکای تطبیق‌کننده تسوید و در ریاست دارالانشای شورای علمی بررسی و نهایی گردیده است، تأیید نموده و جهت تطبیق موفقانه این سند، ما به همکاری و هماهنگی وزارت‌های مربوطه و شرکای انکشافی نیازمندیم و امیدوارم که نهادهای تعلیمی و تربیتی، به صحت و سلامتی شاگردان و کارمندان توجه نمایند تا هدف نهایی ما که عبارت از معرفی شهروندان صحتمند و مثمر برای این کشور است، حاصل گردد.

در پایان از تیم تحلیل و انکشاف پالیسی، معینیت تعلیمات عمومی، اعضای گروپ تخنیکی و تمامی کسانی که در تهیه و تدوین این پالیسی نقش داشته‌اند تشکر و قدردانی می‌نمایم.

با احترام

دوکتور محمد میرویس بلخی

سرپرست وزارت معارف

دولت جمهوری اسلامی افغانستان بعد از سقوط طالبان دستاوردهای متعددی در سکتور معارف داشته است. از سال ۱۳۸۰ بدینسو، تعداد شاگردان مکاتب، ده برابر افزایش یافته است: در این سال تعداد شاگردان مکاتب کمتر از ۹۰۰۰۰۰ بود. اما این رقم در سال ۱۳۹۶ به بیشتر از ۹،۲ میلیون^۱ بالغ گردید و ۳۹ فیصد^۲ مجموع شاگردان را دختران تشکیل می‌دهد. تعداد مکاتب ابتدایه در سرتاسر کشور از ۴۳۰۰ مکتب (در سال ۱۳۸۰) تقریباً به ۱۷۸۰۰ مکتب (در سال ۱۳۹۶) افزایش یافته است.

اما دسترسی به تسهیلات آب و حفظ‌الصحه در سطح مکتب، هنوز هم یک چالش بزرگ است. بر اساس ارقام سیستم نظارت و معلومات وزارت معارف، تقریباً ۵۰ فیصد مکاتب، تعمیر و دیوار احاطه ندارند. برعلاوه، فقط ۵۰ فیصد تقریباً ۷۰۰۰ تعمیر مکتب در افغانستان، دارای تسهیلات آب و حفظ‌الصحه می‌باشد. چالش بزرگتر مکاتبی می‌باشند که تعمیر و دیوار احاطه ندارد، این در حالی است که ۶۰ فیصد تسهیلات آب و حفظ‌الصحه در مکاتب فعال بوده و حفظ و مراقبت اکثریت تسهیلات به صورت درست انجام نمی‌شود. تسهیلات آب و حفظ‌الصحه مکاتب بر اساس یک پلان منظم اعمار نگردیده است.

کمبود آهن و کمخونی در بین نوجوانان، یک معضله بزرگ صحت عامه در افغانستان بوده و شیوع کمخونی از جمله بلندترین ارقام جهان می‌باشد. دریافت‌های سروی ملی تغذی افغانستان (۱۳۹۲) نشان می‌دهد که ۳۰ فیصد دختران نوجوان بین سنین ۱۰ الی ۱۹، کم خون استند^۳. در کل، نوجوانان (۱۰ الی ۱۹ ساله) در معرض بلند خطر کمبود آهن و کمخونی قرار دارند و علل مهم آن عبارت از گرفتن مقدار کم آهن از طریق مواد غذایی، میزان بلند انتانات - معمولاً از سبب پرازیت‌ها - و حاملگی دوران نوجوانی بوده که به علت فشار اجتماعی ازدواج‌های قبل از وقت رخ می‌دهد.

در سال ۱۳۹۵، وزارت معارف و وزارت صحت عامه، برنامه توزیع تابلیت‌های آهن و فولیک اسید را بخاطر وقایه و تداوی کمخونی دختران نوجوان (صنوف ۵ الی ۱۲) مشترکاً آغاز کرد. اکنون بیشتر از ۱۶۵۰۰۰۰ دختر، تابلیت‌های آهن و فولیک اسید را به شکل هفته‌وار از طریق این برنامه، اخذ می‌نمایند. برعلاوه، وزارت صحت عامه و شرکای انکشافی، ادویه ضد کرم را به وقفه‌های منظم برای بیشتر از نه میلیون شاگرد مکتب فراهم می‌سازد.

وزارت احیا و انکشاف دهات و یک تعداد موسسات غیر دولتی یک برنامه بزرگ ساختمان تسهیلات آب و حفظ‌الصحه مکاتب را از سال ۱۳۸۷ الی ۱۳۹۱ تطبیق نمود که در نتیجه، صدها باب تشناب‌های جداگانه برای پسران و دختران اعمار گردیده و تسهیلات آبرسانی و دست شستن برای صدها مکتب فراهم گردید. بین سالهای ۱۳۹۱ و ۱۳۹۶، مسؤولیت ساختمان تسهیلات آب و حفظ‌الصحه از وزارت احیا و انکشاف دهات به ریاست خدمات زیربنای وزارت معارف انتقال گردید و ساختمان تسهیلات آب و حفظ‌الصحه را در ۷۸۵ مکتب از طریق ریاست‌های ولایت معارف حمایت کرد.

مسؤولیت برنامه آب و حفظ‌الصحه مکاتب از سال ۱۳۸۹ بدینسو به دوش ریاست صحت مکاتب وزارت معارف بوده است. ریاست

^۱ این ارقام مورد بحث است، به دلیل اینکه وزارت معارف غیر حاضران دایمی (کسانی که در ظرف سه سال گذشته مکتب را ترک کرده اند) را به عنوان ارقام شمولیت مورد شمارش قرار می‌دهد.

^۲ پلان ستراتیژیک سوم ملی معارف

^۳ سروی ملی تغذی افغانستان - ۱۳۹۲

مذکور به همکاری کارمندان ریاست ارتقای صحت وزارت صحت عامه، نصاب آب و حفظالصحه در مکاتب را تهیه نموده و بیشتر از چهار هزار معلم را آموزش داده اند. در سال ۱۳۹۵، ریاست صحت مکاتب با ریاست تربیت بدنی مدغم گردید و اکنون به نام ریاست صحت مکاتب و تربیت بدنی یاد می‌شود. افغانستان در سال ۱۳۹۶ روز حفظالصحه دختران را برای اولین بار تجلیل نمود که یک گام مهم در آغاز بحث‌های عامه راجع به قاعدگی (عادت ماهوار) دختران شمرده می‌شود؛ زیرا این موضوع قبلاً یک تابو بوده است.

هدف برنامه ملی میثاق شهروندی ۱۳۹۶-۱۴۰۵ عبارت از فراهم آوری حد اقل معیار خدمات برای خدمات اساسی زیربنایی می‌باشد. حد اقل معیارات خدمات برنامه ملی میثاق شهروندی مشتمل بر دسترسی کلی به آب آشامیدنی، تسهیل برنامه حفظ-الصحه کامل به رهبری جامعه از طریق شرکای تسهیل کننده و یکی از سه خدمت بعدی می‌باشد: دسترسی دهات، انرژی قابل تجدید یا خدمات آبیاری. پلان ستراتیژیک سوم ملی معارف و برنامه ریفورم کیفیت معارف برای افغانستان موضوع فراهم آوری آب آشامیدنی و تسهیلات نظافت در مکاتب را از طریق شوراهای انکشافی جامعه به حمایت تخنیکی وزارت احیا و انکشاف دهات و ریاست‌های ولایتی آن، عنوان می‌نماید.

مدیریت حفظالصحه قاعدگی (عادت ماهوار) یک مانع بزرگ در برابر حاضری دختران و فراگیری دروس در مکاتب محسوب می‌گردد. دلایل متعددی برای عدم توجه به این موضوع مهم در گذشته‌ها، تابو بودن قاعدگی و حفظالصحه آن در شرایط افغانستان می‌باشد. طی سال‌های اخیر، علاقمندی به دریافت چالش‌های مدیریت حفظالصحه قاعدگی دختران مکاتب افزایش یافته و در برنامه آب و حفظالصحه مکاتب ادغام گردیده است. برنامه آب و حفظالصحه مکاتب، شاگردان را توانمند می‌سازد، راه‌های بدیل ننگ و عار و انزوای مربوط به مسایل حفظالصحه را پیشنهاد نموده و دختران و معلمین انانث را به صورت مشخص تشویق می‌نماید. در سال ۱۳۹۷، ریاست صحت مکاتب و تربیت بدنی، ۳۴ ماستر ترینر و ۸۹۲ معلم را در قسمت موضوعات مربوط به مدیریت حفظالصحه قاعدگی آموزش داده و اولین رهنمود مدیریت حفظالصحه قاعدگی برای معلمین، کتاب مزاحیه و کتاب سخنگوی مدیریت حفظالصحه قاعدگی را نیز به نشر رسانید. گرچه یک اندازه پیشرفت صورت گرفته است، هنوز هم باید کارهای بیشتر صورت گیرد تا از رفتن شاگردان و معلمین انانث به محیط مکتب و سهمگیری فعال شان در جریان عادت ماهوار اطمینان حاصل شود.

صحت مکاتب یک موضوع مهم است؛ زیرا عقل سلیم و بدن سالم، در زندگی افراد موثر، از هم جدا ناشدنیست. اگر شاگردان و کارمندان مکاتب از لحاظ فیزیکی، عقلی و اجتماعی صحتمند نباشند، هدف اولیه مکاتب حاصل شده نمی‌تواند. بهترین عملکردهای یک تعداد کشورها نشان می‌دهد که سهمگیری فعال مکاتب، نقش کلیدی در قسمت ارتقای صحت و یقینی ساختن سلوک صحی در بین اطفال و جوانان را دارا است. همچنان، محیط سالم مکتب یک شرط لازمی برای یقینی ساختن آن است که مکاتب یک مکان ایده آل آموزشی را برای انکشاف ادراکی، اجتماعی و عاطفی اطفال فراهم سازد. اطفال در محیط مصوون، سالم و تشویق کننده، به بهترین شکل می‌آموزند. با درنظرداشت این حقایق، پالیسی صحت مکاتب طوری ترتیب می‌گردد که همه جوانب صحت را ارتقا بخشیده و یک محیط ارتقای صحت را در مکاتب ایجاد نماید.

خوردن غذاهای صحی و فعالیت فیزیکی منظم برعلاوه انکشاف فیزیکی و عقلی، برای حصول بلندترین ظرفیت علمی شاگردان نیز خیلی مهم می‌باشد. زمانیکه اطفال مهارت‌های قوی تطابق و سایر مهارت‌های ضروری برای زندگی را بیاموزند، از لحاظ سایکولوژیک/روانی قوی می‌شوند و تصامیم سالم را جهت دوری از عادات مضر مانند استفاده از مواد مخدر، تنباکو و سایر سلوک های پرمخاطره، اتخاذ خواهند کرد.

یک مکتب ارتقادهندهٔ صحت نه تنها معلومات و دانش مسایل صحتی را به شاگردان فراهم می‌سازد، بلکه برای آنها یک محیط مناسب را برای انکشاف مهارت‌های اساسی زندگی نیز مهیا می‌نماید. نهادهای تعلیمی در قبال صحت و سلامتی شاگردان و کارمندان خویش مسؤولیت دارند تا اطمینان حاصل گردد که آنها منحصیث شهروندان صحتمند و موثر به جامعه تقدیم شوند و سهم خود را در قسمت حصول اهداف ملی صحت و معارف ادا نمایند.

۲. اهداف پالیسی

۱. تحت پوشش در آوردن همهٔ جوانب صحت مکاتب؛
۲. ایجاد محیط مصوون، سالم و صحتی برای آموزش؛
۳. ارتقای انکشاف فیزیکی، صحت و سلامتی شاگردان؛
۴. ادغام تعلیمات صحتی در نصاب افغانستان؛
۵. شمولیت مسایل صحتی در فعالیت‌های منظم صنف و مکتب؛
۶. عرضهٔ خدمات صحتی در سطح مکتب به همکاری سایر وزارت‌های مربوطه.

۳. زمینهٔ پالیسی

پالیسی صحت مکاتب در مطابقت با تعداد زیادی پالیسی‌ها و اسناد ستراتژیکی ملی و بین‌المللی تهیه گردیده است. در سطح بین‌المللی، اهداف دوم، سوم و ششم آجندای انکشاف پایدار ملل متحد عبارت از یقینی ساختن زندگی صحتمند و ترویج سلامتی برای همه، محو گرسنگی و رسیدن به مصوونیت غذایی، و یقینی ساختن موجودیت آب و حفظ‌الصحة پایدار برای همه می‌باشد. اهداف مذکور سبب کاهش سلوک پرمخاطره در بین اطفال و نوجوانان گردیده و نتایج درسی شانرا بهتر می‌سازد.

در سطح ملی، این سند با قانون اساسی افغانستان مطابقت دارد. ماده ۵۲ قانون اساسی روی تامین وسایل وقایه و علاج امراض و تسهیلات صحتی رایگان برای همه اتباع و اتخاذ تدابیر لازم به منظور تقویت تربیت بدنی سالم و انکشاف ورزش تاکید می‌ورزد. مواد ششم و هفتم قانون معارف نیز روی پرورش استعدادهای جسمی، ذهنی و اجتماعی شاگردان و توسعهٔ آموزش و تربیت بدنی برای همهٔ شاگردان تاکید می‌نماید. پلان ستراتژیکی سوم ملی معارف ۱۳۹۶-۱۴۰۰، نیاز به محیط سالم، مصوون (فیزیکی و روانی) و همه شمول مکتب را به رسمیت شناخته است.

بر علاوه، پالیسی صحت مکاتب با سایر پالیسی‌ها و ستراتژی‌های سکتوری از قبیل پالیسی ملی صحت (۱۳۹۴-۱۳۹۹)، ستراتژی ملی صحت (۱۳۹۵-۱۳۹۹)، و پالیسی آب، نظافت و حفظ‌الصحة (۱۳۹۵ - ۱۳۹۹) وزارت احیا و انکشاف دهات نیز مطابقت دارد.

این سند در نتیجه تلاش‌های مشترک وزارت معارف، وزارت صحت عامه، وزارت احیا و انکشاف دهات، شرکای انکشافی، نهادهای جامعه مدنی و شرکای تطبیق کننده، تحت یک گروه کاری تخنیکی تهیه گردیده که رهبری آنرا وزارت معارف به عهده داشت. نهادهای مذکور، محتویات این پالیسی را در جریان ورکشاپ مشورتی و زمانیکه از طریق ایمیل با آنها شریک ساخته شد، نیز مرور نمودند. برعلاوه، مسوده این سند با متخصصین صحت، پالیسی و معارف در سطح جهانی شریک ساخته شد و نظریات آنها با در نظر داشت شرایط افغانستان، در این سند شامل گردید. قابل یادآوریست که قبلاً چنین سندی تهیه نشده بود و اکنون وزارت معارف برای اولین بار یک پالیسی جامع صحت مکاتب را انکشاف داده است. این سند بر اساس مدل اجتماعی ایکولوژیک - چارچوب کاری برای وقایه، تهیه گردیده است. این مدل به روابط مغلّق بین فرد، ارتباطات، جامعه و فکتورهای اجتماعی توجه می‌کند. حلقات بیضوی نشان‌دهنده تأثیرات فکتورهای یک سطح، بالای سطح دیگر را نشان می‌دهد. برعلاوه وضاحت فکتورهای مذکور، این مدل همچنان پیشنهاد می‌کند که جهت ضیاع وقت، ارتقای صحت و ترویج تربیت بدنی، باید همزمان در چندین سطح این مدل مداخله صورت گیرد. این شیوه نسبت به هر مداخله واحد دیگر، سبب بقای بهتر تلاش‌های وقایوی می‌گردد.

جهت‌ها/بخش‌های پالیسی

- 1 • خدمات صحی
- 2 • تغذیه
- 3 • محیط صحی مکتب با خدمات آب، نظافت و حفظ الصحه
- 4 • تعلیمات صحی
- 5 • تربیت بدنی
- 6 • خدمات مشوره دهی، روانی و اجتماعی
- 7 • ذیدخل ساختن خانواده و جامعه
- 8 • حکومت داری و انکشاف نهادی

۴.۱. خدمات صحتی

وقایعاً امراض و فراهم‌سازی خدمات و قیوی و معالجوی صحتی مانند معاینات صحتی (سکریننگ)، واکسیناسیون، معاینات منظم، تدابیر ضد پرازیتی، دسترسی به مراقبت‌های عاجل به شمول کمک‌های اولیه، و رجعت‌دهی و مدیریت امراض حاد و مزمن.

۴.۱.۱. خدمات و قیوی

- مکاتب با کلینیک‌ها وصل خواهند شد تا خدمات صحتی را به شمول معاینات چشم، گوش، صحت دهن، صحت روانی، معلولیت‌های فیزیکی و امراض ساری الف) قبل از شمولیت و ب) بعداً سال یکبار عرضه نمایند. در صورتیکه شاگردان دارای مشکلات صحتی باشند، فوراً به خدمات صحتی مناسب راجع خواهند شد.
- شاگردانیکه معیارهای معاینات صحتی را تکمیل کرده نمی‌توانند، به درس‌های خویش ادامه داده می‌توانند مگر اینکه خطر سرایت مرض به سایر شاگردان، موجود باشد.
- معاینات طبی و روانی پرسونل مکتب باید الف) قبل از استخدام، و ب) بعداً هر سه سال بعد اجرا گردد.
- شاگردان مکاتب باید در کمپاین‌های صحتی، منحث نماینده‌های تغییر جهت بلند بردن آگاهی راجع به فواید واکسیناسیون در مقابل امراض، به هر طریقی که مناسب باشد، دیدخل گردند.^۴
- شوراهای مدیریت مکاتب، شاگردان غیرحاضر را در جریان کمپاین‌های صحتی شناسایی خواهند کرد تا همه شاگردان، واکسین‌های مورد نیاز را بدست آورند.
- ادویة ضد کرم را وزارت صحت عامه و شرکا به صورت منظم به شاگردان مکاتب فراهم خواهند کرد.

۴.۱.۲. رجعت‌دهی به مراقبت‌های صحتی

- وزارت معارف و وزارت صحت عامه یک مکانیزم فعال و دوطرفه رجعت‌دهی به خدمات صحتی را به شمول سیستم پیگیری، انکشاف خواهند داد.

۴.۱.۳. خدمات معالجوی

- همه مراکز آموزشی با استفاده از بسته اساسی خدمات صحت مکاتب تجهیز گردیده و به کارمندان آن، طبق ضرورت آموزش داده خواهد شد. وزارت صحت عامه و وزارت معارف، معلمین هر مرکز آموزشی را در قسمت کمک‌های اولیه آموزش خواهد داد.

۴.۲. تغذیه

دادخواهی و فراهم‌سازی تغذی دلخواه برای شاگردان - به شمول سپلمنتیشن مغذی و رژیم غذایی صحتی و جذاب - منحث یک بنیاد ضروری برای انکشاف سالم فیزیکی و آمادگی فراگیری. (به جهت پالیسی ۴: تعلیمات صحتی نیز مراجعه کنید.)

- مکاتب در قسمت حفظ‌الصحه و تغذیه، از رهنمودهای وزارت معارف/وزارت صحت عامه پیروی خواهند کرد تا دسترسی به گزینه‌های غذایی مصؤون، صحتی و جذاب ترویج گردد. رهنمودهای مذکور، حاوی معیارها برای نظافت، مصؤونیت و مدیریت کانتین‌ها و لست مواد غذایی ممنوع در مراکز صحتی خواهد بود.
- وزارت صحت عامه/وزارت معارف سپلمنتیشن مناسب مایکرونیوترینت را به متعلمین فراهم خواهد کرد (مثلاً

^۴مثلاً: واکسین سرخکان، کله چرک و مرض سگ دیوانه، واکسین اچ پی وی، و واکسین تیتانوس توکساید.

تابلیت‌های آهن و فولیک اسید برای دختران).

- وزارت معارف بخش‌های ذیل را توسعه خواهد بخشید:

- برنامه‌های تغذی در تمام مکاتب افغانستان؛
 - کمک‌های مواد غذایی خام برای جوامع آسیب‌پذیر، خصوصاً دختران.
- شرکای وزارت معارف باید برنامه‌های تغذی در مکاتب را با گروپ کاری تخنیکي صحت مکاتب هماهنگ نموده و بخاطر راه اندازی و عملی نمودن برنامه‌های مذکور در افغانستان، از ریاست صحت مکاتب و تربیت بدنی اجازه بگیرد.

۴.۳. محیط صحتی مکتب با خدمات آب، نظافت و حفظ‌الصحه

محیط آموزشی مکتب باید برای اطفال مناسب/دوست‌دار بوده و دسترسی به خدمات مصوون آب، نظافت و حفظ‌الصحه و استفاده از آنها را یقینی ساخته، سلوک صحتی را به صورت فعالانه ترویج نموده، و حس شمولیت، منافع جانبین و مسوولیت دوطرفه را در بین همه شرکای کاری تقویت نماید. برعلاوه، محیط و شرایط کاری سالم برای کارمندان فراهم گردد.

- هر مکتب باید:

- یک منبع آب آشامیدنی پاک و مصوون داشته باشد.
 - خدمات/تسهیلات کافی نظافت و حفظ‌الصحه - به شمول تسهیلات مشخص دست شستن با صابون را - برای دختران و پسران فراهم نماید و حفظ و مراقبت دروازه‌ها و قلفک‌های تشناب‌ها را به صورت منظم انجام دهد تا از وقار دختران و پسران محافظت گردد.
 - تسهیلات مشخص مدیریت حفظ‌الصحه قاعدگی برای دختران جوان داشته باشد و در مطابقت با رهنمودهای ملی مدیریت حفظ‌الصحه قاعدگی، معلومات صحیح و به موقع را به آنها فراهم سازد.
 - در مطابقت با معیارهای تایید شده، اعمار گردد و روی تسهیلات برای شاگردان معلول، تاکید شود.
- برای دفع مصوون زباله‌ها، از تسهیلات مناسب فاضلاب وزباله‌ها استفاده نمایند.
- بر اساس رهنمود عملیاتی و اداری وزارت معارف (که قرار است عنقریب به نشر برسد)، مکاتب باید طرز‌العمل‌های موثر و همه جانبه حفظ و مراقبت را برای همه تسهیلات عملی نمایند.
- همه مکاتب باید محیط کاری سالم را فراهم نماید و شرایط کاری مصوون و مناسب را برای همه کارمندان یقینی سازد.
- وزارت معارف یک تفاهم‌نامه را با وزارت احیا و انکشاف دهات جهت اعمار مکاتب و تسهیلات آب، نظافت و حفظ‌الصحه که مناسب برای اطفال باشد، در مطابقت با پالیسی ملی آب، نظافت و حفظ‌الصحه که در سال ۱۳۹۵ تهیه گردیده است، انکشاف خواهد داد:
- مکاتب باید از خطرات بالقوه محیطی به دور موقعیت داشته باشند.
 - در صورت امکان، مکاتب باید از سروصدا (غالمغال)، حرارت، سردی و رطوبت بیش از حد محافظت گردند.
 - مکاتب، شاگردان را در صحن مکتب در برابر خشونت، اسلحه و خطرات، سرقت، بدمعاشی و فروش یا استفاده مواد مخدر محافظت خواهد کرد.^۵

^۵ چارچوب کاری مصونیت مکاتب (۲۰۱۸)

- یک مقررۀ طرز سلوک برای معلمین و شاگردان تهیه خواهد شد و یک سیستم برای عنوان نمودن نقش مقررۀ اخلاقی، و سایر تخطی‌ها و تخلفات ایجاد خواهد شد.

۴.۴. تعلیمات صحی

تعلیمات صحی به شمول تغذیه، طوری در نصاب شامل گردد که با هم ارتباط منطقی و تسلسل داشته و از لحاظ انکشافی با سن و سال طفل مطابقت داشته باشد تا ظرفیت شاگردان بلند برود و به ابعاد فیزیکی، روانی (ادراکی و عاطفی) و اجتماعی صحت توجه گردد.

- صحت و تربیت بدنی بخش‌های مهم نصاب مکاتب ذکور و اناث بوده و منحیث یک مضمون مستقل، از صنف اول الی صنف دوازدهم تدریس خواهد شد. وزارت معارف، تدابیر کافی را برای اطفال معلول در نظر خواهد گرفت تا نتایج تعلیمی بهتر گردیده و سلامتی‌شان یقینی شود. علاوه برآن، پیام‌های تعلیمات صحی تا حد امکان، در همه مضامین نصاب مدغم خواهد شد.
- نصاب ملی افغانستان حاوی عناصر مهارت‌های زندگی (آموزش زندگی فامیلی) بوده و صحت شاگرد و خانواده‌اش را در بخش‌های همچون تغذیه، نظافت، حفظ‌الصحه، مدیریت حفظ‌الصحه قاعدگی، سلوک صحی و ابزار مربوطۀ ارزیابی فراگیری را بهبود خواهد بخشید. معلومات در مورد صحت نوجوانان، مسایل جنسی و باروری برای دختران و پسران اجباری بوده و این موضوع باید به دختران توسط معلمین اناث تدریس گردد.
- مکاتب جلسات معلوماتی را در مورد عملکردهای آب، نظافت و حفظ‌الصحه و استفاده مناسب و حفظ و مراقبت تسهیلات مربوطه، به صورت منظم برای شاگردان و پرسونل معارف دایر خواهد کرد.
- وزارت معارف باید یک نصاب تعلیمات صحی مبنی بر قابلیت‌ها را برای تربیۀ معلم انکشاف دهد که مشتمل بر تجارب آموزشی عملی و اشتراکی برای انکشاف دانش، برخورد، مهارت‌ها و عادات مورد پسند راجع به صحت فردی و جامعه باشد.
- وزارت معارف در قسمت بلندبردن سطح آگاهی جوامع و خانواده‌ها راجع به ورزش، رژیم غذایی صحی، صحت روانی و سایر سلوک‌های صحی با وزارت احیا و انکشاف دهات، وزارت صحت عامه و شرکای کاری اش همکاری خواهد کرد.

۴.۵. ورزش (تربیت بدنی)

سهمگیری در فعالیت‌های مناسب با سن و سال (مناسب از لحاظ انکشافی) از طریق رشد قابلیت‌های اساسی فیزیکی، تشویق اشتراک در ورزش‌های مورد علاقه/پسند شاگردان، و ترویج تندرستی فیزیکی یقینی گردد.

- فعالیت فیزیکی روزمره در مکاتب اجباری می‌باشد تا عادات همیشگی صحت، سلامتی و تندرستی در بین شاگردان ترویج گردد:
 - شاگردان قبل از رفتن به صنف، همه روزه به سرود ملی گوش فرا می‌دهند. بعداً برای مدت ده دقیقه، تمرینات نرمشی را اجرا می‌نمایند.
 - در بین دو ساعت درسی، شاگردان باید حد اقل برای مدت دو دقیقه تمرینات نرمشی را اجرا نمایند.

- ساعات درسی ورزش/تربیت بدنی در نصاب تعلیمی شاگردان شامل خواهد بود.
- مکاتب باید تسهیلات ورزشی و تفریحی مصوون را با در نظر داشت توجه خاص به اطفال معلول، فراهم نمایند.
- مکاتب ذکور و اناث، تیم‌های ورزشی را ایجاد نموده و تورنمنت‌ها در سطوح مختلف بین مکاتب راه اندازی خواهد شد تا شیوه سالم زیستن ترویج گردد.

۴,۶. خدمات مشوره‌دهی روانی و اجتماعی

عرضه خدمات حمایتی مناسب برای شاگردان و کارمندان یقینی گردد تا صحت و مقاومت آنها بهبود یابد و در قسمت عنوان نمودن چالش‌های تدریسی و آموزشی که در محیط مکتب رونما می‌گردد - به شمول تعادل کار و زندگی - کمک صورت گیرد.

- به معلمین و شاگردان دوره لیسسه آموزش داده خواهد شد تا آن‌ده شاگردانی را شناسایی نمایند که فکتورهای خطرات طبی/روانی اجتماعی را از خود نشان می‌دهند و نیاز به رجعت‌دهی به خدمات صحتی دارند. در ساحات جنگ‌زده و بحرانی، به همه معلمین آموزش داده خواهد شد تا علائم اضطراب/پریشانی روانی اجتماعی شاگردان را شناسایی نموده و با شاگردانی که در معرض خطر قرار دارند، کمک نمایند تا از مراقبت‌های مشوره‌دهی و طبی وزارت صحت عامه مستفید شوند.
- مادر یکی از شاگردانی قبلاً توظیف شده، یک معلم قشر اناث، یک کارمند اجتماعی یا یک عضو شورا به آن‌ده شاگردان اناث حمایت انفرادی فراهم سازد که توسط معلمین ذکور به آنها تدریس صورت می‌گیرد.^۶
- کارمندان صحتی جامعه باید جلسات منظم با معلمین و مدیران مکاتب داشته باشند تا سطح آگاهی آنها را در مورد فکتورهای خطر صحتی (مثلاً نبود فعالیت فیزیکی، استفاده تنباکو) و امراض صحتی (مانند فشار بلند خون، مرض شکر، افسردگی) را بلند برده و نیازمندی‌های صحت و مصوونیت کارمندان مکاتب برآورده گردد.
- وزارت معارف تعداد بسیج کنندگان/مشوره دهندگان جامعه را افزایش داده و بست‌های آنها را در تشکیل شامل خواهد کرد.

۴,۷. ذیدخل ساختن خانواده‌ها و جامعه

- خانواده‌ها و جوامع در قسمت ساختن پالیسی‌ها و برنامه‌ها، نیازسنجی، نظارت از تطبیق برنامه‌ها، ارزیابی تأثیرات درازمدت، و ادغام منابع و خدمات جامعه در عرضه خدمات و برنامه‌های صحت مکاتب ذیدخل گردند.
- شوراها مدیریت مکاتب و کمیته‌های فرعی صحت و آب، نظافت و حفظ‌الصحه یقینی خواهند ساخت که اعضای جامعه از فعالیت‌های ارتقای صحت آگاه بوده و از آنها حمایت نمایند.
- ابتکارات صحت مکاتب را شوراها مدیریت مکاتب در پلان‌های انکشافی مکاتب شامل خواهند ساخت. شوراها، والدین و اعضای جامعه را تشویق خواهند کرد تا در قسمت طرح محتویات، تطبیق، و ارزیابی پلان‌های انکشافی مکاتب سهمگیری نمایند تا مالکیت ابتکارات صحتی را از آن خود نموده و به نگرانی‌های جامعه پاسخگو باشد.
- روزهای جهانی صحت مکاتب (مانند روز جهانی دست شستن، روز جهانی مدیریت حفظ‌الصحه قاعدگی وغیره) در مراکز تعلیمی تجلیل خواهد شد تا سلوک صحتی در جوامع ترویج گردد.

^۶ پالیسی تعلیم و تربیه دختران (۱۳۹۸)

۴,۸. حکومت داری و انکشاف نهادی

ظرفیت ریاست صحت مکاتب و تربیت بدنی تقویه گردد تا مواد این پالیسی را به همکاری وزارت‌های مربوطه^۷ و شرکای انکشافی/تطبیق کننده در مرکز و ولایات، تطبیق نماید.

- گروه کاری تخنیکی صحت مکاتب تحت رهبری وزارت معارف، که متشکل از نماینده‌گان نهادهای مربوطه می‌باشد، مسؤولیت هماهنگی و پیشبرد آجدای صحت مکاتب را به عهده دارد. جهت تطبیق موفقانه این پالیسی، به تلاش‌های جمعی چندین سکتوری وزارت‌های مربوطه، سکتور خصوصی، شرکای انکشافی، موسسات غیردولتی، نهادهای جامعه مدنی و انجمن‌های مسلکی نیاز است.
- یک سیستم واحد هماهنگی در سطح ولایتی ایجاد خواهد شد تا مسایل مربوط به صحت مکاتب، تعلیم و تربیه در شرایط اضطراری، تعلیم و تربیه دختران و غیره را با اعضا و شرکای کاری، عنوان نماید (مورد بحث قرار دهد).
- شاخص‌های صحت مکاتب در سیستم نظارت و معلومات وزارت معارف شامل خواهد شد تا ارقام بعد از جمع آوری و تحلیل، جهت تصامیم مبنی بر شواهد استفاده گردد.
- یک مکانیزم مبارزه با فساد اداری برای حفاظت منابع صحت مکاتب، انکشاف داده خواهد شد.
- همه محتویات این پالیسی برای دختران و پسران قابل تطبیق می‌باشد مگر اینکه برای یک قشر مشخص شده باشد.
- وزارت معارف، وزارت صحت عامه و شرکای کاری از ارتقای ظرفیت ریاست صحت مکاتب و تربیت بدنی و شرکای مربوطه که در قسمت تطبیق این پالیسی دیدخل می‌باشند، حمایت خواهند کرد.
- وزارت معارف، منابع کافی را برای تطبیق این پالیسی و ستراتیژی صحت مکاتب که (قرار است عنقریب نهایی گردد و فعالیت‌ها را جهت تطبیق جهت‌های این پالیسی مشخص خواهد ساخت)، بسیج خواهد کرد.

^۷ وزارت صحت عامه، وزارت احیا و انکشاف دهات، وزارت امور زنان

- Connecticut State Department of Education. (2007) “*Guideline for a Coordinated Approach to School Health*” retrieved from https://portal.ct.gov/-/media/SDE/School-Nursing/Guidelines_CSH.pdf
- Duijster D, Monse, B, et al. (2017) “*Fit for School’ – a School-Based Water, Sanitation and Hygiene Programme to Improve Child Health: Results from a Longitudinal Study in Cambodia, Indonesia and Lao*”. Retrieved from: 17: 302. DOI: 10.1186/s12889-017-4203-1
- Islamic Republic of Afghanistan. (2004) “*The Constitution of Afghanistan*”. Kabul: GoIRA.
- Islamic Republic of Afghanistan. (2016) “*Citizen’s Charter National Priority Program*”. Kabul: GoIRA.
- Ministry of Education, Government of Afghanistan. (2018) “*School Construction Policy*”.
- Ministry of Education, Government of Pakistan. (2010) “*School Health Programme: A Strategic Approach for Improving Health and Education in Pakistan*”. retrieved from <http://unesco.org.pk/education/documents/publications/School%20Health%20Programme.pdf>
- Ministry of Education. (2008) “*Education Law*”. Kabul: MoE.
- Ministry of Education. (2017) “*National Education Strategic Plan 2017-2021*”. Kabul: MoE.
- Ministry of Education. (2018) “*National Education Reform Paper*”. Kabul: MoE
- Ministry of Health and Family Welfare, Government of India. (2017) “*National Health Policy*”. retrieved from <https://mohfw.gov.in/documents/policy>
- Ministry of Public Health. (2015) “*National Health Policy 2015-2020*”. Retrieved from <http://moph.gov.af/Content/files/National%20health%20policy%202015-2020.pdf>
- Ministry of Public Health. (2016) “*National Health Strategy 2016-2020*”. Retrieved from http://moph.gov.af/Content/Media/Documents/MoPHStrategy2016-2020_Final09September2016111201614508950553325325.pdf
- Ministry of Public Health. (2017) “*School Health Services Delivery Guideline*”. Kabul: MoPH
- Ministry of Rural Rehabilitation and Development. (2016) “*Afghanistan National Rural Water, Sanitation and Hygiene (WASH) Policy*”. Retrieved from <http://www.mrrd-ru-watsip.org/wp-content/uploads/2014/03/WASH-Policy1.pdf>
- Robert Albert Sparrow. (2006) “*Health Education and Economic Crisis: Protecting the poor in Indonesia*” Retrieved from: <https://goo.gl/trWZUe>
- SEAMEO Innotech Regional Education Program. (2016) “*School Health Care and Nutrition in Primary Schools in Southeast Asia: Policies, Programs and Good Practices*” Retrieved from: <https://goo.gl/nSdeyN>